

Historiske Oplysninger af Peter Tjelling

Aars. I Aarsene 1632 og 1633 var der i Norge Aars og Dyr-
 lide og navnlig i Søndfjords Fugden, var som følge her af, 4000
 Fattige omme i blinde Almuessee stor, og der i Fugden var
 380 Bønder (svendbrødre) som ikke kunde betale Skat, og
 forbrønte sig 1632; og der 1633 var et Frostaar, og Hornet
 stod inde paa egne langt ind over Høstens Tølgene og der
 dierlige der, viste sig hos Folket, flere etur der efter; idet ad end-
 nu for Aars 1633, hedder det: at Bønderne ere saa indbrøgte
 og saa indfattede paa de fleste Steder, at de ere intet betruede hos
 Borgerskabet, og i Mangel af Iodekorn om Værene 1634, kunde
 ikke Bønderne i Bergens Stift saa tilfælle Halvdelen af sine
 Gaarde. I Aarsene Nilsen J. B. Jy 264. og 288.
 Aars Iodekorn Tid. Som et lidet Bidrag til den store
 Dødelighed Iodekorn ansettede der 1349, som Tolgerne tjene.
 Aars 1632 fremkom 2de Bønder fra Stavanger egen, nemlig Pi-
 der Gedskier og Johannes Ueland, og berettede, at deres Forfader
 i Kong i Aarsene den 1ste Erikson Tid, (1319-1353) havde kjøbt
 Gaarden Miesland med Gedskier for 16 brønde Morkes Silo,
 hvilket de kunde bevise med sit Odelbrev, men at Miesland
 senere var kommet i Andens Hænder, og som de formante at
 vove Skid ind i den store Tid, da Folket der brød ind paa nogle
 uimyndige Bønder, og Andkommande havde laget beredte
 Gaardi Baug og Besiddelse.

Pesten. Aar 1630, blev Christianie hjemtaget af Pest,
Rim 4 Aar efter at Bjergene ligg. 1300 Mennesker i det den Gang
af Pesten, og den sidste som døde her af, var Trolden Hr. Thomas
Lauvsøn. (Se en Indskrift i Thortens Kirke.)

Aar 1654 iden store Pestes Tid, ualagdes en "Herkegaard" paa en
Hvide i den for Mærhus, "Hummurekong" Kaldet, som Indskrif-
ten paa en 2 Alen høi Steen paa Stedet indvielses ved Aar 1790.

Aar 1762, indfaldt i Norge en fæu uordenentlig stor Uurme,
ifor Londenfeldt, og det regnedes i, fæu den Tid Hornet Rom i Jor-
den, fæuend den 19de Juli. Som Følge her af, blev Hornet uend Post
og Hornet lidet og tyndt, Congra iisfel; fæu at det blev neppe uvellet
en fjerdedel Korn og Høi, mod fæu ualige Aar. Den pæu ufulgende Vin-
ter, var heud og lang, og her af en isfæu uendlig Fortæring ved Vintrom
Ende. Den ulmindelig Tis pæu Heulm og Høi, var den: for et Los
Høi 7 Rind., at Los Heulm 3 Rind. Migt fæu fæu i dw i hiel,
og mange Høi fæu fæu at i hiel Rind. De geuer fæu godt som borte
for inlet, alle pæu uend i Sult, til liden Gavn for Høi.

Efter Valdem Tis fæu guld en Kow for 3 1/2 Rind, fulgt blev den et
Los Høi belald med 2. Honorat, alle fæu efter Valdem Tis fæu, blev
at Los Høi den belald med over 20 Spd., eller over 80 Kroner.

Bevillingens Dikman. Jeg forindfæu at de fleste Rind den
en Forfatter, ^{til} Forfæu uend for de Norske, huede af Jh. Horn
Münichs "Saga", og af Keigels 4de Thedens Historie.

Engang medem Dikman var Biskop i Christianie, det var Aar 1718,
blev han uordenent af en ny Cark, om at holde Ligtale over hendes
nylig afde Meud, Migt Erikson Grøn, og Isfauldes, at her

for hvor Timesten Rindholdes ud, skældes fæu en vis Tiem, og
Biskopen holdt virkelig ud 4 Timest. Af den eldvides Personaler
var dog intet videre anført, end hans Hoon Thøger Erikson Gøen,
og hans Livnatsjodualige tre Pater, da han blev født, da han gif-
tede sig og naar han døde. Ligeprædikenen er trykt i en Folio og indholder
desuden Biskopens Ordre til Capellanen 30 Sider: 419 Sider
af selv Prædikenen. Den Timest behöves man til at læse den igjennem.
Dersom fæu kaldte Ligeprædikenen er intet andet, end en pæu den
neng eldte oldre fæu kaldte Ixlemisfer, som var brugelige i
Katholisernees Dage, hvor i Hænsigt at skaffe Troster Tunge, og
desuden Hænsigtet endnu er den samme, eller med endre Ord; der som
der i Læser Trosten for en fæu en Lortule; fæu delig er at ikke at Hæns
ledet end var Trosten i Overtroens Dage. Det var en almindelig
Kirk i Tændvimmels Dage, at Trosterne alle hentes til Con^{vent}
der læmpene sig Lyden, for at middele dem den sidste Alie, og her
for var det en Regel, der som den eldviden en Gaestmand, at Trosten
sik den bedste Hæ eller Hæid, der fæu i Biskopen, og ender Lige-
fæu den bedste Trosten i Rindes tryk Følgeskab, ^{gæst} som en i Væren
for Folget den antalte Hæ eller Ope, lige indseu Kirk gaarden,
hvor Trosten forrettede siullene fæu den Rindes, men tillige Lige-
kale, og denne Lyde og Lydforlighed, naar afhængig af Hæm eller
Ogens Rindes eller Støthed; the, under Tulea, var som oftest Tro-
stens Gine og hans Opnærskomhed; herover seue Lydfor Rindes
eller Lydfor Ope, som altid du stod bænden seue Kirk gaarden
gaarden. Hænskaldet for, at fæu dæne og lignende Urojerer,
bleu afskaffet ved Indførelsen af den lutheriske Reformation,
levet, men det blev i Tilfæst, Ligeprædikenen, eller Op.

namning af Lynehistorier, og et forordning i Tidsen for
Ligfaldet, ligv indseer Kirkegaarden ex Ho eller Ope, vedlees ligv
ind i Mitten af det 16. Aarhundre, da Kongen, for at hvoehin
Ligfaldet for ex Deeb, befalede ved Lov af 1566, at ingen faadum
Ho eller Ope ^{ved} faadum Leilighed, skalle dines indseer Kirke-
gaard; men dog Morte lib: den muette vel stue indseer for
fammu. Se Pontopidan Collegium T. T. Pag 612, og om-
morkning: -

Under seer Konge, seer det for indseer Tids, lib Konge indseer
Kirke, er indseer den Vegsten, hore seer er faldt en indseer Kriste-
on, det Morte ^{om} Ho. Hens Blevet seer seer, ex af indseer indseer
Foster, som har gjord sig forgent, ved at faldt den indseer Konge
Kirke indseer indseer. Der stue seer seer:

Epitaphion

Quod vivens Tibi In si credebatur Monumento Reverendior
Admodum et Doctissimi viri De Johanne Bleevdi, G. J.
Clerici Borgeri Propos Pridimus Mel.
A. XLV. Nat. MDXCLX Obiit MDCLIV.
Disicite qui Sepulchris Ovalis Fortuna Divina Averum
Incellere Alere Averum Breve vite Bonum Disicite Mor-
tulis cernentis Laminu Busta est Fixum Tecto Terslet
In orbi Nihil Ave Bleevdi Genit' Pind Heit Monu-
metu Johanne Teque et Mortis Cum Licet Amic Mu-
nent Qui vivens Monumentum vilem Moriendo Tendit Sed
Solis et Merulis Optime Christi Tuis Hei Peregrinorum
Nostra est Hei Mefis in Hortu Qui Semper vivit

Carpe vector iter.

Den bemeldte Indskrift er uendeligt saa høit oppe paa Mærkningen,
end med stor Varskylighed at man kan se Bægtene, og den ^{høit} ^{skrevet}
høilighed skiltes jeg dog egentlige dog for, der som jeg ei kan af
lynglænnens ordnet, hvilket jeg ei kan udfjøre, da jeg ei er det latinske
ske Sprag mægtig.

Præmsteven.

Vor Forfodre havde, forend at man at den Rom i Brug,
er egen Mænde hvor paa de enmættede Mærkninger, idet
de havde Indbilleder og Mærker indskæret paa en Plæt, som
de kaldte Præmsteven, udfør Mærkningen kaldet. Nu om
Præm, her med de alderens Hæstoriere antaget for et Spot-
tæneon, men iægtit at Cyrenskubruvnet primus (et primus) her
tyder i ordet Primusprag, det samme som at vor Jungelur,
seer hos jeg dog, et Nu om Præm, som tillægges en fau den
Hav, fau den Kommer af det latinske Ord, primum mobile,
der i Astronomia betyder: Himmelen daglige Bevægelse alle
Kjæper u 24 Timer. I norsk Folkekalender findes en Tegning
og Beskrivelse af en flax Præmsteven, eller netten en Præm ring,
der den indjød en Ring, men den som er næst ufuldstændig, og
lille skrevet sig fra en tidligere Alder, vil jeg ikke opholde
mig ved den. Den egentlige flax kaldte Præmsteven, ved som

en trykt Plac, af ubestemt Længde og af fejedanne
hed vi flere, mere og mindre fældstordige, og blev end pæen
vare Møjsføer.

Jeg vil herunderfor forsijs pæen et give en nøjagtig lot-
fættelig Beskrivelse over en af de fældstordigste Træstæver
søm findes pæen Universitets-samlingen for Oldsager i Christen-
nie. Som sægt, bestod en fejedanne Plac af tvende Sider med
afdelninger for Uger og Dage, samt vedskeerne sigend pæen
viop. Fester og Mørkedage. Den begyndte den 14te October,
Cecilietid, og varede til den 13de April, og denne Siden af Sta-
ven, kaldtes "Vintertiden" og indholdt den 182 Dage. Den
andere Side af Staven, kaldtes "Sommertiden" og begyndte den 14te
April, "Felibertid", og varede til den 13de October, og indholdt
183 Dage. Fejedanne Mæned havde kun 28 Dage, den 29de Jun-
io havde i Høitommelse den 29de i Skidænet, ^{neer} og dette kaldtes
"Leieperæer", indfældt, lægde de Skidæger "Leieperdæger",
til pæen den 24 Februer, som de kaldte "Leieperæer".
Næt og Næt, Rindt ikke pæen Tid pæen Staven; men neer
det indfældt, vidste de af Erfæenhed; thi ^{til} et Mænedskjøn,
aegne de omtrondt 29 Dage og 12 Timer, og den 29de næste Mæned
Sædve blev indfældt 13 Mænedskjøn, hvor man fejedanne tron.
de Nymæned i 31 Dage, kaldte det fejedanne 13 Mæned =

skjinn = skinn, Indkorn lings = stov, og du gav du ikke Neva eller Hed,
en fædder en indløbende Meenid, blødt du ender Meenid. Du gamle
regende og paa alleve steds Tider efter Meenen, og begynte med Jule-
meenen. Men ved at beregne deres Julemeen, var de meget uistadige
og forlegne; thi meent Njet tordte sig, enten paa eller paa den 6te Januari
et, der var Desember Julemeenen, Teuskten kom du tidlig, og deres
Regning gik godt; thi Thorre blev den Januari, hvorefter de altid
sagde: "Thorre Tve gir friskt Korn og reedent Hø". Gjæ blev
Februær; Mars, Marts; Krikkle, April; Meimug, Mai;
hvorefter de sagde, "at alle sig fædder Kommer Meimug, at Høet
jo behøver et Læs Hø". Gro Grøn, som Høet skal føde, var
Juni, og flere Meenid = Neva vidste de ikke. Derimod ble her
en Forvirring i deres Regning, der som Njet tordte sig Nutter til
den 7te Januari eller paa følgende Dag; thi der blev Januari Julemeen,
Thorre blev Februær, og de övrige Meenid var ganske forvundet,
lige som Teuskten der kom meget feint. De rörlige Tostdage
komme alleve ikke paa det paa Høet. Dag id regnedu de Teus-
kens Kommer fædder: at den förste Julemeen af det förste
Hø som tordte sig efter den 23te Februær, gammel Stil, paa den 5te Marts
ny Stil; skulde tilkjöndige Teuskten, fædder, der som denne
Julemeen indfuldt paa en Løndag, der var det förste Teuskte-
dag, hvis ikke, der Løndagen var det efter. Og du der ender berede-
de Tostdage berede paa Teuskten, fædder id regnedu de som berede;

Vierfreidomme, som demer gærdede Rænde heller ikke eenbringes
pæne Stæver, men vi ser Dage pæne Der, som de kaldes "Kor-Red uge",
horte dem, hvad Veirlyst de indfaldt, hvorefter de spændt om den
følgende Tid. Neden udførte noget videre Beskrivelse over en
fuldstændig Trimester vil ønskeliggjøre for Løpene, de alle vort
Ernæ.

Vinterfiden.

1. Den 14de October. "Vot-Nætt" (Vinter-Næt); Vinterdagen,
som altid her til. Kor-Ræne Stæver, en Veirde pæne om Stæve,
at man da omme begynder at robnegj med Kilder. Er det god Vint
pæne denne Dag, de bliver der en god Vinter.
2. Den 21de October. De 11000 Jomfruedag eller 10000 Rind-
derdag.
3. Den 28de October: "Tjæribau", de siger Vintoren: "Vinternat omme
de usotomig, Tjæribau (Tjæribud) Rommer jeg vist; og Rommer
jeg ikke for Helgomes, de bliver jeg beede Bus og Arist."
4. 1de November: Helgomes. De Rommer Regn og Slud, som
Kaldes Helgomes-Flommen, og da omme Bonden mednir sig til
Vintoren
5. Den 11de November: Mærleimomisp. De flegter man Gipsen,
og spiser der af til Mærleimomisp-Stej. Denne Dag hellig.
holder Tunderen i Bjærene, lige fæu meget som Juledagen.
6. Den 23de November. Klement Kirkefjæger, eller Klement

Kløjn i Løv, der man man begynde at tige (smilke) paa Skuden for
Børnen, saa at de skul skjønne naar Jule Kommer.

7. Dec 25° November. Keri med Røkkveller Kari Vester. Hun
spjander Løser og Løser til Jule. Endt Klud Vist den Dag, saa
bliver det smukke Julelys.

8. Dec 30 November. Anders Fisker. Da begynder man at fiske
Julefisker.

9. Dec 4° December. Berbro-Dægni. Berbro Dagen naar Solen
brul i Løv - Nutter Kommer den tilhage.

10. Dec 6° December. Niölui - Mæspæger, helligholder i jule Dage.

11. Dec 8° December. Ienete stans Dag. Der skul man naar alle
Kluder til Jule, for at de skul blive brude.

12. Dec 13° December Løvi - Nutter. Danni Nut er jule Løvi,
at Keri man lide 3 Gange i Berbro for Gult. Løvi - Nutter
længs færd Keri, hun er som to, færd Berbro (Vester), Fanden
saa i, færd Giver. Dinen Rind tale den Tid man vide;

13. Dec 21 December. Thomas Brøgger eller Thomas Lild Lønn.
Den Klara var ind skrevet, som Dagens Attribut, en Tind. Da
fjelder Tøndern af Julelet, og den som Folk om for at sin og paa
Thomas Brøgers Gl, som de kaldte "Tommeren", og Riset som
de dog tage sig, kaldes "Kakkebolle". Et Jovn åjn der efter
spogede de Tøndern til, der tager alle et Rind, kaldes "Spog
fedrikke", for at probere om Tøndern var vel spoget.

Af denne Drikke blev fjord Søndag i Advent fejedt Horn
af Horn Søndag, og Tegen for Jæul, Hornes Væke. Er det
Klud Væd og Kold Sæ, ventet et godt Sæ. Du kommer Sæ,
Klud Loffelöina, og du skal man om ule Mølet til Jæuloffer.

14. Den 25 December. Jæulag. Den mørkeste Dag i Aaret.
Den mørkeste Haven er et Horn, Klud Jæulhornet,
fordi af et fejedent Drukman om Jæulsten. Troffer Jæul.
Dege om speer Næst, betyder det et godt Sæ; men indfulder
det speer en Søndag, du bliver det et gjældent Sæ, og du skal
alle Bjørne ligge Sæ.

15. Den 1. Januar. Næstent Dagen. Er det den nye røde Skj' speer
Himmelen, speer man Skj' i femten Sæ.

16. Den 6. Januar. Troffer Dagen. Dagen efter Klud Ellöv.
Dagen, du drukman Ellövsmid. Ildjæng. Skud til
gladelig Erindring, et Sæ med sin Skj, vandt nu tilbage.
Klud vidner Kom ind mid Ellöv, stod ved Græn og druk Skj.
Den Skud, hvor speer him flug meget i Skj med disj Ord:
"Speer klud min El, og inkio høgere og heeterne hel." Sæ
drukman speer følgende Klud: Meer fette sig speer Jæul med
denne Ellöv mellem Benen, og Høderne speer Pjæen; med
Mænden optog man Bollen, id druk Glet, og med Kludet
Kludet den beg vort; hvede du Bollen, mætte man Sæ i dette
Sæ; hvis Skj, du havde man den Skj, end nu engang et drick.

Re Ellivros-Månad.

17. Den 11te Junius. Brottas-Morsdag eller St. Brithas-Morsdag. Denna
sankta Hellig-Brith var en Dötter af den franska Legend-Prins
Person af Angelony's Bonfuds Dötter, af fött året 1303. og sijn för sin Kriste-
lige Vändel, efter Döden året 1373 blev oplagd bland Helgenernas Tal.
En Munkorden "Virgeline", ere upkallt efter hende. Om Brithmorsdag-
gen, hvar man følger de kalendrariska Regeln: Den den en Söndagen engang,
och den vandra vilde icke af Rjör, den Dagen; och icke hvar Lördagen: "Ved den ik-
ke, och det er Brithmorsdag i Dag, du men icke Rjör; thå eller bliver
du icke lyckelig", men den andra frände: "Bröd mig händ og bröd mig död, sijn
vil jag brott mig händ et Höder i Dag", hvorsom hvar icke; men in-
dennis brott händ Hesten hvar sijn en Tod af.
18. Den 12 Junius. "Midvinterdag", den rälles Vin Dagen var
sijn Rjör, og den vandra Bekkren og Rjörmen sijn om sijn den andra Sönd
och Ljör.
19. Den 13 Junius. "Tidningsdag". Den dunnis Jula tid, og den er det
icke mid Juletid.
20. Den 25 Junius. "Söndagsdag". Den Rälles og sijn Söndags
Skättar eller Söndagsdag med Breen, sijn hvar er icke sijn sijn sijn
sleaven. Denna Söndagsdag var en Krigshelt, sijn Krigs dag om Formidag-
en, og om Eftermiddagen holdt hvar helligt. Var den den Dag sijn sijn
og Rälles Tid, sijn man behövd icke stige sijn eller af Hesten, den
sijn man er godt sijn.

21. Den 2. Februar. Kyndelboomersdag. Der gik Jernfrue
 Henric til Kirke i jern, og spjættede om under en hellig Kæge, som
 var båret om Juleaften, kaldet Solbommen? eller H. d. hestens?
 Var det den Dag femmildt Veir, et 3 Dreuebet Dræppede af Tugt,
 der fik man et godt Stet. -
22. Den 3. Februar. Blevsmer, den hellige Blasius Mærtdag. Blæst
 det meget pæu sinne Dag, der blev der meget Vind hele Stuet i jernum,
 og en Mængde Snø og Is og Is og under Løv, blæst der Løv, som
 for Løv i Dule. Højeløst, Kilesten, Mølle og andre Jernum.
 nu Ting, men pæu den Dag ikke gæu omkring, thi derud pæu Hø-
 uturen den Tid om, kaldet "Siv", et de løbe om, ind til de styg-
 te omkring.
23. Den 5te Februar. Nyotmersdagen og pæu Mærtdagen kaldet. der
 saager Lidenne Hællidag var den: En Konue med Nøen styt, blev
 engang medens hun sov, pæu ikke behandlet af Mærten, et de spjættede
 Hø og Jern af hende, og de havde vist nedblevet et spjættede pæu deles,
 der som ikke den hellige Mærten havde lovet med Bøn om
 Beskjæft, et helligholde Dagen.
24. Den 22. Februar. "Ter Vermestein". Der løses alle Skibe,
 som tilforn har ligget i Vinterhavn, og der bliver det Løv alle for
 alle Skibfolkene. Efter den Dag lægger ingen Fisk der, som ikke
 Reforand der, her vort lagt.
25. Den 24. Februar. "Læmparsmersdag". Et det Skid. der, der

skifter men Regjens Orden om, at det bliver en Dag mere. Ikke for end
den Dag ønsket men at Hjernen vil løbe; men er det Skidnet, der
Reester de Keulven forliden, "Keulskjete".

26. Den 18te Marts. Gregoriusdag. Derom siges man; "Gregorius,
er Næt og Dag ligevid"; "Seu Gregorius redder for gode Veene" Et
lers sanges Kæmpa herom faaledes: "Gregorius - Mærke man de
vendte mig, Mærke - Mærke kommer jeg vist; og kommer jeg ikke
for end Sommerdag, du skal jeg komme om det var puen en Sten."
Vær det den Dag bliver Veit, men thersom en vente et godt Næt. —

27. Den 17te Marts. "For Tilk i Væltet" Seu Stenen en liden Tjæl,
som kommer for et prim om Sjene en storke. Liden heen er
kommer, men man vakte sig for et befure Sjene.

28. Den 21te Marts "Aet - Tid" / af et dvi, for mindste / dem en den Dag
pleide for et Rente Skuld puen Apron for et Snen skulle blive
opdelt / optækt), og almen belide Reen kommer til at pløie. Denne
Dag, Kulder og fæu Jernruer"

29. Den 23de Marts. Mærke - Mærke om Veene. Seu meget som
Bokken løber for Mærkesdag, seu meget skal de steen efter den
Dag. De kommer Mærkesprottora, hvoraf de 3 første puen
om Veene, og de 3 sidste om Hostens Redfeld.

Sommerfiden

30. Den 14 April. Sommerdager. Dens Mærke puen Trinstanen
over udskuren Løbært, til Beris, at nu kommer Sommer.
en. Sner det den Dagen, du skal der komme 9 Gange Sner inden
Vindene ender. —

31. Den 16te April. Den hellige Mergue Jords Morsdag. Den skulde man med Goudt, (Huskra).
32. Den 25te April. Gensdagen. Den var Inen engang fæu hæv, et den stod over Muelstenger (b. Alla og 6 Tommer) hoofer man muelb uat. Kreatura, holdt Børnen fæu Præst, gik til Kirke, lag med sig Goudt til de Fætte og holdt Børndag, og seer da 8de Dag fæu Stænger. Dagen kaldes ogsaa "Lille-Gensdagen" eller den første Gensdag, fordi at nu fæu begynde Munkene at seer Gensdag, vundtom i Mark og Lunde, lovere en Professionsstak, stangte Væu vand hirt og her, vinder Opræmsning af Børnet, i Hæfist af forjæge vunde stundet, som man vater, havde Tilhold i Hæu og Fæu.
33. Den 1te Mai Gensdagsdag. Kommer Gjægen seer ber Arist, seer blæse fæuंतरवलफोत det samme stus. Eller plied man et fæu: "Du seer uat. Nu seer Gæit. Vest Vilje Gæit, og Ost Læge Gæit" Meningen er; at hørte man Gjægen i Fæu, fæu stæng om Væu. Den fæu man fæu samme stus Læge til et med fæu Kornet i Løst Væu, og hørte meget. Hørte man den i Nord, blev man sig eller Løst i samme stus. Hørte man den i Vest, gik Alling efter Gæit, og hørte man den i Ost, fæu man Læge i Gæit.
34. Den 3te Mai. Korredag om Væu. Den skulle alle Læu ijssalækkes, og alle Gæit vore fæu.
35. Den 15te Mai Den hellige Helvord Veljörns Morsdag. Dagen er den sidste Seer dag til Fæu. Seer man ikke den, Kommer Kornet ikke til Mødenhed Dagen er uvmærket seer stæu

med en Mand, som holdt iden ene Haand en Svølls Sa, hvor et Tøj, og i
den anden Haand nogle Pils, attributer, der skul antijde Helværd. Tidspunkt
20. 12. Dage efter, er gamle Halvørsmisfug, men som ikke er en
morket pæne Stua. Der er et Sættforbi. Ved den Tid kommer
en Kilde, kaldet "Reins-Hjöl", pæne Sætt Ruster du Reinen
fjor Klue, og du mæe ditare Rolte, fæe et Klue i betide Ræe vone
fj med Klue.

36. Den 22. Mai. Björnørk (Vok og Tok, en esbetgænde Ord, og be
lyd et vage og hellighold Dage). Der sættes Björnør i Hiet, og
geer id for et sprokke fæ. Torsdags Björnør pæne Mandag,
men men fæe til Onsdag, men indfæet Björnør pæne Lørdag,
du mæe men ikke fæe om Mandag.

37. Bottholfs-Tok, og fæe Beulfok Kaldet. Den 17. Juni. Denne
Dag har været hellighold i gamle Dage. Der holdes Længthing
i Bergen og Kien.

38. Den 24. Juni. Jonsok. (St. Hversdag) du hentet Gort til Bjulfok
og broder Tjor, til dæe, et Wigle fæe. Krentæne med. Ry-
ner det pæne den Dag, belydet det en væe Høst. Der kommer det en
Kilde kaldet "Els-Hjöl", og du Kæler Clodjæt, et Klue
Ræe hendes med Klue. (Vigle, et indæ, og Tjor fæe indfæet det, Kald
des Vigle Ræe.)

39. Den 29. Juni. Torsok, eller Tors med Jælvægelæ, som var
Horn den Dag leverde hem, for dæe et oplukke Himmæge, du
du æe det til sammen her pæne Jorden. Tæe Stua morket den Dag
med en id skæe Næle.

40. Den 2. Juli. Sjæflets-Tok. (Kæeind Besjæflet Dag) Der hæ-

tes og fæu Gros til Bisfult, og Aftenen tilforn tog man en Gæs
Ena, en af Elletret, der af gjorde man et Kors, og faste i Aegonen
for at ronse den fæu alt Telvimed Væp Ord: "Næ vil jeg fæfte
(ronse) Torken (Telvæ) af etgene, og fætte igjen Or og Bisst, den
forn skul rone bande stor og frist."

41. Den 8 Juli. Kæns Tok. Den hellige Knud Konges Mærsdag,
Kæns og fæu Knud med Læu. Den begjættomæu af fæu i
gemli Dage. Den Klæu er umm skel en Læu, —

42. Den 10 Juli. Kæni med Rivu. Klæu flag 2 Dage for um
Kæni Kom med Rivu. Den Klæu stæu en Rivu.

43. Den 14 Juli. Midsummersdag. Den er den værmeste Tid for
bi, af Sommeu, og den skel er den sig ad.

44. Den 20 Juli. Kæni med Væshöpi; Kommer endelig med sin Gfi
og öfis Væu, for et gæu Jordæ en Gvot Regu.

45. Den 22. Juli. Kæni med Magelæu dag. Klæu blæu fæu hæt
ægtli Kimmæu, at som fæu Kæni gik fæu Klæu
for hæv, fæu hæn Kæni fættæu.

46. 25 Juli. Kæni med Væu Klæu, Kommer og fæu fæu Klæu.
Er det Regu den Dage, den blæu den væu Klæu.

Den
47. 29 Juli Kong Olaf den hellige Torsfæu dag. Stor Klæu.
Den Klæu er legu en stor Klæu. Den Kommer Olaf.
Tok Klæu, fæu hvæu Tid den første Torsfæu fæu
Gættæu og Kæni Læu fættæu. Den begjættæu Klæu og

peee sammes Tid neder Kløggex Bændgarn, og faar huan et Sker
i Vænge.

48. Dec 4te Sægt Næle = Olefs = Tok. eller Lille Olef.
Kong Olef den hellige Dødsdag. Den Sker er tegnet som
den Bile, Olefs = Gæ. Den Skal man til Ottern for at spise
Olefs Tok = Grøden.

49. Dec 10te Sægt. Lærfok, den hellige Lucina's dag. I den
Dag blev Lucina's slekt paa Risten. Den Sker er tegnet
som Rist.

50. Dec 15te Sægt. Maximus's Dage, kaldes ogsaa Maximus's
Dage og den kommer allerførst. Frost og Otterne til Sjæld

51. Dec 24te Sægt. Den hellige Bartholomæus's dag, kaldes ogsaa
Bærsk eller Bær-Bukkekræ, den Skal man flægte alle i
Skærne Bukke; thi siden bliver de uspiselige.

52. Dec 1te September. Den hellige Esidius's dag. Fjens-Dag, kaldes
ogsaa Bronn = Kærner; thi er den Dag tør, vil det den Høst
blive Mangelfuld og Høllen vand.

53. Dec 8te September. Maria = Mors's Jern. Et det den Dag godt
Vind, den bliver det en god Høst.

54. Dec 14te September. Korsens om Høsten. Den Skal alle
Lidj Gæder oplades, og den Skal man huan indhørt.

55. Dec 21te September. Den hellige Evangelist Mathias's
Jedag Den Skal man samle Liv til Vinteren.

56. Dec 29te September. Den hellige Mikals's Dage.

57. Dec 7te Sægt. Bergettes Morsdag. Den graver

Björnen fild Hei op, og tönnen Buxfil tilbongens fin. 7 Sage
der efter er Vindredene.

At ikke Solgimondens Mæxplag, der 2 Jule, er een bragt
med noget Mærke pæu Slaver, hidrines formodentlig der op, at
den Tiemslov som jeg i ovenroorte Lænes har om talt, her hørt
hjemme i det søndersjildede Sænge, hvor den hellige Sunifes
Celebritet ei var noget videns berømt.

Plændringen

At de Danske Plændringes pæu Reformationens tid, ikke alle
gjødt Kirkerne i Norge, men at de usæu gjorde end Hei uis pæu
Island, hvor noget var at finde fremme der op, at alle pæu Skul
holts Kirke skulde de Danske Mæxthave 700 Lod Guldb. Guld.
Rull, og 60 Joekims daler, som fondt ned til Nybøehavn.
Plændrelyster gik frem, at Sogndringer og Billederne blev
afskrabt, og legulder fondt ned til Nybøehavn.

Forvæn.

Aar 1627 indfandt der sig nogle Tyrkiske Forvæn pæu Island,
som vrede mange Gudsomheder, flage endel ihjel og tage 300 Solon-
der som Slaver, med sig til Algier, lig pæu nogle pæu Forvæn
af Bergen blev oppnappet af dem; Nogle af disse antog den
Tyrkiske Religion, for at pæu bedre Vilkaar; men de fleste
døde i Slaveriet. En Forvæn, som var med, kom tilbage i Aar
1629; og 1636 blev 37, som de var tilovers i Slaveriet, frikjøbt
de, og hvilket 13 kom tilbage igjen til Island.

Recksoner

Nickleonesse er ikke gamle i de norske Satter.
Den første Forordning herom er af 21 April 1661, hvor det kaldes
Kommis-Heendel.

At Rigtig til Hofet.

Oprindelsen til denne Salmeaad, som endnu findes af Almuens,
var den: at naar Nogen skulde staa udehæret i Klostet,
blev det alle bestemt for Menighedens Kirker af Troster,
naar samme skulde staa, og de skulde indvies, efter vad de
dalker, i Almuen Over, paa de nye Land i Kirken. Hov-
gang, og iden Tilling skulde have Rigtig eller Knevt sig lig
til Rindene, og over den var, som for vad det ophængt at Kne-
sig sig selv Knevt og her mod sig Troster indvies, som i
første Forordning, samt mod sig af Troster. Knevt om
Over og Naar, og her af her den Salmeaad fra Oprindelse,
at Rigtig til Hofet. Men Forordning af 1661, som man, at til
et fjerde Knevt om fjerde Troster, efter som man
til det Knevt et andet, for at hverken Troster eller Almuen
de Rindens indvies i ~~en~~ ^{men} at samme Kirk for sig selv
den, ved bemeldte Forordning.

Kirkelokkernes Paale

At Kirkelokkerne i Lovden blev døbt og givet Navn,
samt indvies sig som selv Kirkern, her man Knevt for
i Historien. En fjerde indvies indfor sig af Bisopperne,
der bestond Kirkelokkerne med Vivund, bestod den indvies og indvies
paa med Knevt, hvortil brægtes en helleg Olee. Men gjordes
Bønner over den til Gud, at den sig meente for man sig.

er i de Kristnes Hjerter, samt at fordrue Quid, Mon-
notter og vnde Alexander De la Cruz i den, og ved at give dem Nyon
had men Tuden til Vidnes seu at Klokken var Dødt; og for
de de Almuen en faadax et helpe for faadax Klokken Meny,
et man endnu har Almuen her en deving af den grove Quid
den de ved, et naar de, i for gamle Folk, pæres Kirkeklokken
ringer, de løfte de gjore seu Heatten og Rors sig.

En under Quid har Almuen i gamle Tid, var, at man
endnu fordrue et helpe ringe med Klokken, for at Lyden
skulle hjelpe Tordenen at fordrue Trold og Djævel; thi
var ikke Tordenen til, seu var Vidnen bleuen fuld af Trold;
og hedder det har Almuen, at hvor Tordenen flæuer ned, der man
vare Trold. Ved Tordening af 11 September 1783 blev en seu
den Klokke ringe i Tordenen for bitt.

Siden seest man, at man had Klokke ringe i Tordenen
fordere et gjættet i Luft, seu at den ikke skulle gjore nu
yet Rade; man man her Erfaring for, at faadax ikke gavnet.
Man har lagt Mærke til, at Tordenen er flægt med i 3, 3 stier
386 Fange i Kirke laernen, hvor den blev ringet, og 103 For-
soner ere bleue døde.

etter en Quid.
Troldens Vedinger i Kirken, fra Folket til Allet, og
fra Allet til Folket, skreuer sig fra den Quid, at
man skulle vunde sig mod Jsten naar man had, og naar Visten
naar man for bandede; thi det var loney en Troldmening, at Geid
baede mod Jsten, og Djævelen mod Visten. Derfor vunde man

men sig mod Gisten med Bønner og mod Verden naar man ud Daa-
lex affejde Diablen og hans Gjeringer. Tvee Grænd heraf er det
afseer, at Allee i vor Kirke staaer rosten over alle mod Gisten,
og af samme Grænd begaener man vor Døds faaleder, at Døds
vede til Gisten; thi man troer tilige, at Kristus skuldi kom-
me til Doms fru Gsten, og faaleder skulde de Døds, ved at
nejs sig, staae vord sig der hen i Opslandspæ. En temmelig
vord Dødsen Dødsfærd!

Endnu saa seldu som omkring Aar 1645, hvede man for
Kirke, at seldu til den Døds i Kirken, seldu Hovedet,
med en lang Stang.

Ved Reskript af 13 April 1753, blev det speculagt Troster-
ne i Sange, til seldu Troster, at formene Allee at faem-
me indelandske Trosteres Opkomst, og ikke vore behjelpe-
lige at indseer forbudne Vore.

Ved Kongelisk Reskript af 6 December 1766, blev det speculagt
Trosterne ofte, men for d. 23 Søndag efter Trinitatis, fra Tro-
Restalen, at forholde Allee den store Gind mod Geds Bed,
at handte med forbudne Vore.

Efter Reskript af 11 April 1718, skulde Trosterne i dens
Troster formene seldu Mand skal til vilig at lade sig indstæ-
ve til Dødsen.

Ved Reskript af 31 Januar 1749 blev det speculagt Trosterne i
Sange i dens Troster, at taler med Allee med Allee, at de
afslæger den stætte Bunden, som ved bleve en skammelig Vore
hos Allee i Sange

Aar 1746 den 3 Junii, blev det paaageldt Prosterne paa Island,
at de sine Proster skulde udvare Almuen for Drickkesked. —

Aar 1737 d. 7 Junii, blev det paaageldt Prosterne i Thronshjems
Kist, at de sine Proster skulde udvare Almuen med unaturlig
lige Gjælden Bedræff

Aar 1777, den 25 October blev det paaageldt Prosterne i Norge
ideres Proster, at formene Leagdømmen, at holde sig fra
Løssaglighed.

Aar 1705, hedder det: at de Proster, som have lidt
færemegen Skade paa Hækkommelsen, at de ikke kan
paaagelde sig at løse sig af Tjænt, hvis det ikke have Gu-
nighedens Tilladelse. Aar 1783 d. 6 September er der indfor-
draget en Kæmpeliskkrævelse til den Rigsråd, i anledning af, at en
Prost har klaget over, at Prosterne ikke, at opløse deres
Proster af Tjænt, mere og mere tager Overhaand, og de ellers
afskaffer. —

Redeværpsite strækte sig paa jeg ikke forbigaa at erfare, da
jeg trod, at der er opløst en eller anden Bøgel.

I Kong Fredrick den 5tes Tid 1740 1766. var det noster besluttet,
at Prosterne skulde udvare Almuen i Norge. Det tidlige Proster havde
næsten ingen Indtægt, skulde følge eller holdes for sig med en
vis uerlig Afgift til Prosterne. Men det kendte sig at bemid-
te Kong Fredrick, da hans Søn Christian, senere Kong i
den Nævn af Christian 5tes, skulde konfirmeres, var der en op-
værd af Gode, tillod den Rigsråd Hærbe, der havde for-
beredt Sommer til Confirmation, at indlede sig af Kon-

gen hved her vilde, saa skulde her seer det. Og du bad
Biskop Hærbo om, at Trosten i Norge maatte seer
beholde deres Mennege, og de beholdt det.

Som her levede, seer deres døde her.

Det var min Bestemmelse at slutte mine Oplegnelser om
Hærheimsæen i Søndmør, med nogle Personer om de ød-
ne Sagen om til Hærheims Hals, lige som Aar 1492, da
det end skildes fra Borgund, og blev et forskilt Trostegjelt;
men da jeg end nu gættede nogle normen Oplysninger i den Sag, saa
jeg opstod den til en saer Tid.

Om den første Tid af Søndmørsk Folkesagen, har jeg
omdelt den dikkeltige Her Ludvig Tordsonen Trost til
Hærheim i Middelalder af forrige Aarhundrede. Nærlig er jeg kom-
men seer Spør efter, hvorledes her gik ud af Verden, seer en
faerd en Maaned, der faerd til hans daglige Gjæst og Gjæmmeal,
med os her levede.

Efter at Her Ludvig Tordsonen var bleven afferd fra sit pro-
delige Embede i Hærheim, formædlet Gæstgæstskolen,
sag her ned til Sjælland, hvor her levede Høglænger; men og
saa her fremtiden her i samme Levetid. Sagen du her i
berøst Tilstand var gæet ud seer en blod Mjør, en Tølv,
saa her ned i samme, og du her i en uetide, at Romme sig
der seer om Rom her ud i Mjørsumper, en Dødsmeende der
var hans Gjæmmeal i Livet, verdigt.

Aar 1490, er første Gang jeg her Søndmørsk

Bengværns omstalt, den Henrich Kræmmedike, det
noventiendte fritte Privilegium af Kong Haans, pæen
Guldnes Kobbervork i Landet og i Sillemarkerne.
"Denne Nøtte her ikke Haans færdige Velle, ~~XXX~~
Kjendte, der her i sin Beskrivelse over Sillejords Forstjæft
i bemeldte Sillemarker, meget udføreligt beskriver be-
meldte Guldnes Kobbervorks Historie, og hvor han
erklærer, at Vorkets Begyndelse skrives sig færdig den 1324,
den Biskop Meyers af Høumme fik Privilegium pæen
Vorket af Kong Fridrik den Terte.
Og heller Holberg har kjendt hents Privilegium, naar han
i sin Beskrivelse over den Danske-Norske Stæd, om-
taler Guldnes Kobbervork i Sillemarkerne.

Sees kunne lide sig i Tiden som vor Historie nævner, findes vi
at Søndmørsfjeldet, som vel som de fleste andre af Landets Fjeld-
ter, har indgjort et forskilt Fjeldkøge, stignet og regeret, af en Fjeld-
Kong, og hvilket den færdige af sig selv, som som bekjendt, Kong
Arvid, med Tilnevnelse, Besjæftigede, og hvilket Tilnevnelse
han pæen, at han Engang mere har vinder en Krone, gjord et frjætte
Siderlag pæen Besjæftigede, end kjendte en færdig Begjæret, er blevet
glømt, hændt af Historien og Saget. Arvid faldt, som bekjendt,
i Sløslag ved Solkjøl, mod Kong Haans Hæersfærd, og
Følgerne af den Haans Færd blev der, at hændt Søndmør, Rom-
Væle og Nordmør forenede til et Færdomme, der som det findes,
med Riksholdep og hvor forskilt Fjeldet institutionelle Lov

og deres forskildte Tjellkerhov og Tjellkerthing. Tjellkerhovene og Tjellker-
thingene, stode og afholdtes, for Søndmørs = Tjellker i Borgund, for Rom-
dalen i Vei, og for Nordmøre i Thingvold. I den disse Tjellkerthing og paa
disse Tjellkerhov, pleides og afgjordes Indlæggernes Pagar, ughet Pagaer
mange af Tjellker Indlæggernes. Del i den offendte lige Gudsdyrskelpe, paa
eller i Gudslov, som velde, og Dette ved næst, lige ind i Kong Hans
Kon den god, betydeligt forbedret Lovformen i Norge; idet man indut-
tede de større Thingkræft under Navn af Frost Thingkræft, Gule-
thingkræft, o. s. v. af hvilke forstaaede Thingkræft havde Thingste-
det paa Lovten ind i Thronstjempjorden, hvor til lagdes hele det nævnte
Thronstjempjorden, samt Søndmørs Tjellker, da disse indgjorde en uadskillig
iendokillelig Del af det uueforvante Forbimne, Sealedes fer-
men Frostthings Lagen Distrikt opretholdt skalle sig til den mest
turlige Gode i Tid, til Lovjorden Stet, og Staldningerne til et paa
hvert vordt, ligger ogsaa i Beslaget i Kong Hans Kon den Godes
Pagaer C. 16, hvor det hedder: at den bemeldte Kong paa bød for
Indlæggernes paa Søndmøre, Romsdalen og Nordmøre (sællövorne
og Romdalen) inden Tjellker, ved et sammensat Almue til Tjellker
thingene til Borgund, Vei og Thingvold, at de skulle antage Hovs
skendommen, herudjude de deres vigtige Sag til Frændernes Afgjø-
relse; men heller ikke disse, som man stonde til Things, (sællöv
Tjellker den Tjellkerthing, Gneathing, paa Gaa ved Nidelva) gav Lagen
naget andet Beslut, end at man ikke ansaa det for paa sig, at en
gjord en paa den vigtige Sag, Tjellkerer, men at det maatte forelægges
den samlede Frostthings Lagen Almue paa Thingstedet i
Stet. Her: Erthe Hertobey, (se den sidste norske Lov) en-
marker, inden Staldning, meget færdig, at det sted saaledes maa

De gamle Mæringeres Oretfærdighed og Uafhængighed, at her skjed
sig feuldes i under en frommed Luofokan, desom du ic hørt det,
og Mæringer var usider, at Frostthingskretsens femllige Tylker
Almuis, heirds tilsummer ofjörn en few uiglig. Og few en Juny,
der man yjorn antag, som viligt, at Kong Heakon, med sin
beobnevde Hird, Rindindjagd et enkelt Tylker Almuis An-
sel og Skat, og at Kong Heakon feuldes Rind's new sit
Maal; hvilket derimod beruets few et Trof, new her hand,
der femllige Frostthings lagens Almuis for sig. Men for few
leders at Lindmörögjälte blev med laget i Frostthings lagor
du denne gränd lagdes, og till var ic allene i vort flig, men og few i
giddögskelig Heafsend, at Lindmör var flauet sammen med
Rundaler og Nordmör, og Bevis herfor herman of few derud,
at nu Biskop Ömmernes Oprattelse i Kongen, under Kong Olaf
Kyrre, healagdes, icke som nyet Nyt, Lindmör, og few i
gentlig Heafsend under Nidaros Biskop Ömmen, og det of few
herfor, at Forbindelse; nemlig den gamle Forbindelse mit,
millen Tylkerne norden for Stet, endnu ic var afbrukt.
Naget senere for man sag, at Lindmör regnedes til Gulethings
Lagen; og grändes til, hooftor man of few Lindmör's Heafsend
yelp til Frostthings lages, som ic holdt best, hvor man ic ic
ledu few den Lokalamstodighe, at Veilongda var belygdeligen
og vanskeligen for den lindmör's Almuis, til at sige til Frosts-
thing, end til at sige til Gulething, hvor her, som sagt, Lind-
mör senere healagdes; der man nu at sige sidstvorte Thing,

cellens herde en Roster Vid, men om man vilde, kunde man end
gees ud naar om Skat, ved at drage Bændene over Dreyvold. Tiden
naar Danmarks Ordning, ved at legge Søndmør til Gulethingsleger, er sket,
for man, at heru vedt under Kong Christen Magnus'ss Regering 1103-1122.
Dummen fra denne Tid findes Søndmør og henregnes til Gulethingsleger.
Uagtet, man ikke findes i den gamle Frostthingslov, den mindste betyde-
ning til, om at bestemt Indtægten af hvert Tjelle i Frostthings-
leger, skulde fremmødes paa Thinget i Frosten, her man dog vist Almue
i Søndmør, den Bænd vilighed, paa Grund af disse Tjellers lange Afstem
fra Thinget, at til Frostthing, skulde der fra Søndmør paa
Lov af fremmødes paa enaas af Almue, som vilde, og denne Bænd
stjælp blev ogsaa den søndmørske Almue tilladt, efter at Søndmør
er ved henlagt til Gulethingsleger, formentlig af den Grund, at
man ikke vilde berøve den søndmørske Almue en Rettighed, som
der herde for, uagtet, at Viden til Gulething (der der holdes paa
den nærmeste Cirkendags Frostgaard, nord for Dreyvold) var en Deel Roste-
re end til Frosten. Seer Her: Bændmål i Lovb. 1. B. S. 24,
for, at Søndmør ender Kong Magnus'ss den gode Regering, hørte
under Gulethingsleger, og at det isoler samme Konges Reuktion af
af en Gulethingslovs bestemmer, at der fra Søndmør skulde frem-
mødes til Gulething 16 Mand; der tror jeg, at disse Befølgere ikke
kun forstaaes paa enaas Almue, end at ved Kong Magnus den gode
mænd forstaaes Kong Magnus'ss Cirkendags de gamle nord Dreyvold S. 24
138.) Som bekjendt, lod Kong Haakon Haakonson flytte
Gulethinget fra hermedt Cirkendags, ind til den Gülee, længere

ind i Gjorden, hvorhen og sine til Thingalmuens Betømmelig-
hed lod opføre en Kirk og Apsides hvorfor hans lod flytte Thien-
yet did, seer en liden gold Pi, or ikke godt et st. Jönne. (Se Munkens
Det norske Følles Historie 4. 1. Pag 118.) og ender det uer ved sinne
Anledning, eller det uer senere, der Kong Magnus Lugeh eller lod
flytte Gulthinget til Bergen, et Jöndmors Tjilket, eller i-
gjov alle lagt til Nideror Biskopsdömmu ved j. i. 1161, men der
sinne Konge uer sin Revision af Gulthings-Loven bestemmer, at
fra Jöndmors skulle fremmide 12 Mand til Gulthing, seer
men her Ordning uer sket senere. Nötter det, at der Tid at
der bergete Biskop Hr. Reidfin lod nedskrive "Björngrens
Kulskriv", (1313 - 1329) negader Jöndmors bestemt til Nis-
deror Biskopsdömmu, og sinne Ordning uer uer de lige til, at
men der 1622, seer Herudager i Bergen, eller lagde
Jöndmors til Bergens Stift.

Exorcismen, kaldes der Besjængelse som Trostene brügte i
Tordiden, idet de under Børnedalen, eller først tillalste der
der blev Børnet til Daalen, med følgende Ord: "Der her tid
der uer en skand, og giv der Helligkard Rum". Den Besjængel-
se seer i mange et sted, og der første Trost som i Dømmen
flygte at afskaffe der, uer der Bartholæ seer M. uer 1566. Her
blev herfor dömt til et miete Lind, der leneudet med enig Tongel
som her der blev befriet fra 1572. Efter her, uer d. i. Vinteren
Trost i Hjölbekeu, som fad sig sinne 1588, og Kong Christe,
er d. 4. befulede der udeladt, uer der Datters Daal 1600. Trost
1743 blev der befulede udeladt, med mindre Nogen forlangte der bibe-
holdt, der 1789. blev der udelat afskaffet i d. norske Kirk.

Et Par Ord om Her Hans Ström og hans
Kjæft.

Ibland de søndmørke slædteegtes i Litterene Hæn-
fænds, lær Professor Hans Ström Nevn have
den første Plads i mine historiske Optegnelser. Han
blev født den 25de Januari 1726, i Borgens Forstgaard
paa Søndmørk, og forstod sig Her Peder Olfsson Ström
Sogneprost til bemeldte Borgens paa Aar 1741, til 1744, og
Gjærdte Pædagog Hagerup. Hans Forfæder var Her Hans
Olef Henniksen Ström, der var Sogneprost til Bjænd,
paa Aar 1667 til sin Død, paa Aar 1721, og som blev gift paa
1665 med Catharina efter de 2de forregaaende Præster der i Kaldet,
Dorthea Danielsdatter, men blev Enkemand 11 Aar efter
Brølløpet, og Her Olef Ström 2de gang gift paa Aar 1667,
med en Skonea Herdal, en Præstidatter fra Skjerve, med
hvem han fik 10 Sønner og 3 Døttre, og af Sønnerne var
Her Peder Ström, Sader til Her Hans Ström, den ene.
Her Hans Ström havde 3 Sønner, nemlig: 1. Broderen
Ole Ström, med hvem han blev født som Tjalling, der var
Birkeskriver i Jylland, senere Lovvald over Ros-
skilds Kirkegaard. 2. Jens Ström, der var Kongelig Pagens
Informator i Höbækhus, senere Borgemeester i Christiania,
og havde paa Bagerens. 3. P. Pösteren Carlille Chu-
thensine Ström, der var gift med Sogneprosten paa Sker-
hær, Her Hans Svends, og efterlod sig 4 Børn. De Her.

Heens Ström i sin Lejdning inga fjäderlig Läst har de
til Staden inges, und Lager Tegnér, bestemt hem Fader
hem, at ville fonde hem til Skolen i Skolen i
huvud; men der veagned med Et, Lyden hos hem til Staden
yer, og blev han star 1741 indsat i Bergens Latinskole, samme
Aarsform, Fader död. (se Növelgissa sig star efter Faders död.)
hvorfor han blev Staden star 1743. star 1745 tog han the
Lagist Examen, og star 1751. blev han personel Capellan
til Bergens Prodigjelspecie Søndmør, og den 3 Februar star
1764, blev han Sognprind til Voldens Prodigjelspecie Søndmør,
(i det Tidens, som Növelgissa her.) Samme star giftede han
sig med Helena Dorteus Grav, enke efter hans Formand
i Voldens Prodigjel, Hr. Morten Hejed, og Datter af
Professor Christiana Grav til Ekse, med hvem han fik
3 Børn, der alle död unge. Hans eneste Ledbar uer
Sønne Christiana Børkvan Hejed, der geosig i den
militon Rum, men död i sin bedste Alder.

Aar 1773 blev Heens Ström Sognprind til Ekse Prodi-
gjel, og allerede star 1776 blev han Medlem af det svenske
patriotiske Selskabe. star 1778, blev han Medlem af det
svenske Videnskaberne Selskabe, samt det nordnorske
Selskabe i Berlin, samt det Kongelige Videnskabs Selskabe
i Göteborg, star 1779, blev han Professor i Theologia, og
star 1790 Doctor i Theologia. Den 1. Februar 1794,

Døde hen. Som Forfatter her Hr. Ström, men end
nogen Anden, pæen hans Levetid, gjord sig selv den udmær-
ket for Efterskyden, de Alalid, og de af ham forfattede
og udgivne Skrifter, udgjør over halvtredjedelen storn og
mindre solvstodige Skrifter og Afhandlinger. - af disse skal
jeg tillade mig at noem nogle, som^{er} her kjendte til:

1) Beskrivelse over Søndmørs Lægen i 2 Dele. Denne ud-
arbejdede han med sin egen person og Capellen til Borgum,
frem Aar 1751, til Aar 1764. Hans Hæder kommer „Ströms
slægt“, som de stod i Borgums Posteguard, hvori han var om at
fæm mange glade Timer, og som for 50 Aar siden blev flyttet hen
til den davorende Posteguard Rulstigen, hvor den endnu staaer,
et end nu i glad og stolt Ordrening hos Almændenes pæne Hæder.

(Se ogsaa Verden 2de Bind Aug 138.) 2) Beskrivelse over Efterskyden
gjort, 1. Del. Tilskueren pæen Lunden 2. Del. Hørd og gjer
Beskrivelse samlede her af Hr. Meurkvis Jehnabals efter-
ladte Papirer, og udgives. Efterretninger om udskillede pæen
Lunden og yngre Sjæle omme, og Raad for dem. Efterretninger
om Brug af islandskt Meurf. Hørs Hørsprøvel, som
blev 2. Gang udflygt i hans Tid. Om nogle eller domme
ninger i Norge, foruden en stor og ondt Afhandlinger, optagne
i forskellige Livsskrifter, og af disse skal jeg noem Fulgendet:

Om Indskikket i Norge, og Medler der imod, indført i nye
Lundene til det Kongelige norske Tilskaler Skrifter 1 Del
Aug 1771 195. Udskillede Tilleg til Søndmørs Beskrivelse

oplaget i det Kongelige norske videnskabs Selskabs Skrifter
1 Bind Pag 105. - 185. samt 2. Bind Pag 335 - 416.

Om Meteorologiske Indlægges; ~~det femte~~ indlægget
i det thronhjemme Selskabs Skrifter 2. Bind Pag 344.

Beskrivelse over norske Indseiler, første Stykke om "Sjorperlen"
Pag 440, om "Bjørkelungen" Pag 446. Meteorologiske Indlægges for
Aar 1763, i 2. Del af det thronhjemme Selskabs Skrifter Pag 453.

Beskrivelse over norske Indseiler indlagt i 2. Del af det Kongelige
norske videnskabs Selskabs Skrifter Pag 313.

Om et Par nye Tegler, i samme Vork 5. Del Pag 539.

"Norske Indseilers Beskrivelse", oplaget i det Kongelige danske
videnskabs Selskabs Skrifter 1. Bind Pag 97⁺⁹ Indledningen til
denne Afhandling, melder ogsaa om nogle andre Indseiler, der ere
beskrevne i den 10. Del af det Köbenhavnske Leds Selskabs Skrif-
ter, hvor af man slutter, at nemlig et Stykke af samme Genrens
man finder i den 9. Tomme af samme Selskabs Skrifter.

"Norske Indseilers Beskrivelse" i 2. Bind af ny Samling af det dan-
ske videnskabs Selskabs Skrifter Pag 49.

Undersøgnis om norske Sundhedsrunder, i det Oxens Kibrevade,
sammes Vork Pag 403. Fremdeles Sammentals; Om Overs
Lignekald i Akerhus Stift. Her til Run om orkes; et ved-
skilleligt hidhörende, ogsaa finder oplaget i heem Orens Beskri-
velse.

En ny Samling af det Kongelige danske Selskabs Skrifter

3de Del, findes optagne følgende Afhandlinger af Hr. Ström:

Om et "Dageliv" / "Læneliv" Dag 150.

"Beskrivelse over norske Indfødte, Dag 264.

Fortælling over en Del norske Væster, Dag 348.

Fortælling over nogle norske Væster, Dag 369.

I Tilskueelse paa Lunds, Lunds og nye findes Et og elv, hid-
kørende, ifor i 2de Del 14 Stykke, samt 1 Del 75 Stykker samt
første Del Dag 263.

I de 2de første Udgaver af "Lundens" findes udskillige nyttige
Afhandlinger af Hr. Ström

I naturhistoriske Selskaber Skrifter 1 Bind 2de Hæfte fin-
des 3 Afhandlinger af Hr. Ström.

Ligesaa i samme Hæfte Dag 30 findes beskrevet nogle ni-
ne Muspunter i Norge, samt udskilligt mere, som træffet
af hans egenstaaende Tid, i de følgende Hæfter af samme Skrift.

Forinden Omskriften, findes en stor Musp et stort Kønning
indskrevet af Hr. Ström, i Meningen af et ham tilhørende Exem-
plar, af Beskrivelsen over "Lundens", ifor om søndersatte
Dyr, Fiske og Væster.

Ved Testamente af 17 Junius 1797, skænkede Hr. H. von
Ström og Hustru, til Andevæsen for Konfirmations-
Loven i Chers. Protesjekt, en Kapital af 400 Rigsdaler, og
der blev ingen Børn efter lod sig, forordne hun sin, ikke
uvellydelige, Bysamling til den Deikmanske Bysam-
ling i Christiania. (Sætten det Deikmanske Bibliotek.)

I Hr. Chr. Langes Tidsskrift for Videnskaber og Litteratur
 Nr 3 New gang Juy 342-343, er indtaget nogle Prover af Hr.
 Landstads Samling af Folkviser fra Tillemarken, hvor blandt
 andre forekommer et Brudstykke af Folkviser Dea store Kræ-
 ker. Deene Viser er af den Rjond af Almuen i Søndmør, og det
 er en meget fuldstændig og form, lig som de gamle (Om Rudea)
 til hvort Vers, som siges meget anderledes her paa Søndmør,
 end som Hr. Landstad har paaet dem fra Tillemarken, lig som
 de Supplementer fra Søndmør, er 2. Vers som man udsæer for Be-
 gjædelser af Viser, og et Vers som man indskjæder mellem Landstads
 Samlinge 3° og 4° Vers. I følge mig for paa et stykke af de 86
 der samlede i Hoved, Ragnilds Tjellinges Viser, lod Viser om Dea
 store Kræker, her paa Søndmør seendes:

Dea store Kræker.

1. Deu spondt hea (Kjættene) Bøjiane om Fod; Tullali
 Liom, liedomlei
 Deu traf hea den Kræker i Hjertevod; Tullali
 Liom liedomlei.
2. Deu spondt hea Bøjiane om fæt Kræ; Tullali
 liom liedomlei.
 Deu traf hea Kræker i hv des ne; Tullali
 liom liedomlei.
3. Deu Kræker

3. Au den Krucke vider die Sa' heuer hien; Tuller liom
liulom li.

der die dith erbeite vutje die fin; Tuller liom,
liulom li.

4. So sprack: fottje die for die Tullom ti; Tuller liom,
liulom li.

Mer Krucke hu sprackte alle di; Tuller liom,
liulom li.

5. So fott die for die Tullom tobi; Tuller liom;
liulom li.

for Rjuen die Krucke puu Luun-Gu'lo; Tuller
liom liulom li.

6. So fludd die Krucke ug lommen hu fäm; Tuller
liom liulom li.

hu vuz inpuu seeter ug Rjuer Gu'm; Tuller
liom liulom li.

7. Taw Krucke yore die je my'cker Gung; Tuller
liom liulom li.

uu Hijack die brägte die te Tistk-Ayn; Tuller
liom liulom li.

8. Mo. Blo'muala die alle fine Hüer; Tuller
liom liulom li.

uu Bein die brägte te Luunge li; Tuller
liom liulom li.

9. Ternum hu di te Hjörningreipi; Tulleli
 liom liulom lei.
 uue Klönu Ioi hu di te Hjörningreipi; Tulleli
 liom liulom lei
10. Au Vesjine hu di te Iokke fine Húur; Tulleli
 liom liulom lei.
 uue Heiðu Ið hu di te Driðjakraus; Tulli
 liom liulom lei.
11. Stobbit Iea hu di te Töndtup; Tulleli
 liom liulom lei.
 uue Hjödux hua fröte uue Glet skvat; Tulleli
 liom liulom lei.

Vifra om Rómum Iax úngv. (So þemurðar Þag 336.) Þjón-
 ter usseu of yumb. Hodur Ragnid Kjilling, med Iud
 Silley, ut millum Vifrau 6te og 7te Vers, ofur Her Lund-
 stads ledgeve, innskildur folgeandi Vers:

Þu gis 12ta Iax til Þjóntri,

uue 10ta til Þjónneime (Beard)

uue endu blei Þjónu hua Rómum þu þruung,

Thi hua þi þi þi skroa (skaitle) þia hula þruung;
 þu þu þu þu þu þu þu.

Þ. Hermaugur 1. Þrofi þu þu þu þu þu þu þu.

Opregninger til Volden

sees Sødmønt, her jeg truffet sees følgende:

1. Hr. Casper Crickson. Herunder i et Brev, udslettet sees Grstens Kirkeregning Aar 1383, hvori heri ifor- ening med Pjærne Simonson Trost til Herri, Thot- leif Ellingson og Pjærn Thorlakson beridnes, at Pjærn Huelstenfon fulgte til Sammen Bændson, Gaarden Gthra Arn i Gode Skibred (Jrta) sees Sødmønt.
2. Hr. Arn. Her er overfor omstalt, at heri Aar 1427, i et Brev beridnes, at en Pjerdos Pjerdosfon heri fulgte Gaarden Pjela i Voldens Luga til en Pjerd Crickson. Heri Arne beridnes og sees, at heri i Aar 1426, pro- diktet i Horskjøel, ved Horskjøen sees Horskjøelatter sees Gaarden Pjela i Volden, hvilket Horskjøel, sees Biskop Jøhle Pjerdsons Befaling Aar 1531. blev nedrevet innod, at Sverre i Voldens Kirke blev af Mætereerne tilliggel det vestre Kors, hvorover at Sverre blev oppført, hvori en liden Klokk blev hængt, hvilken Klokk en Mand fra bemelte Pjela heri fundet i et. Pjerdson ved Gaarden Pjela i Voldens Luga. - De Forlids mindes forstør- bles Skrivning for 1868 Pag 169 hvor Heri Arne beridnes, er fejlagtigt just ned i et (6 Aar heri ned i)
3. Pjerd Pjerdson. Her er over af Pjerdson i Sødmønt.

som Aar 1433, u. Jeldstua i Herri, huf Ouerast Room med
der Biskop Jakob Bolt, om hved Almued i Søndmør
godeilig ville suen. Mikkelson og Oleffe.

4. Her. Jens Jakobsen var Trod til Volken Aar 1579.

5. Her. Johannes Andersen Aar 1633.

6. Her. Jødes Rasmussen, Søn som Trod til Volken Aar 1640.

7. Mads Møenias, Søn som Trod til Volken Aar 1673.

Heer var en i Dreierkisten og Billedskjæneri meget velt
Almand, der her har udført alle Billedskjæneri i den store
Voldens Kirke, hvilke Kienliggjæstene jeg fandt ned stant
en stor Kiste, som her stant i Kredshuset i den nævnte
Voldens Kirke. Bemeldt Kiste har udsun nogle store Vedsgo-
riager, hvor i blandt en Mand og en Kvinde, i gammel tids
Kostume, og mellem Billedene 2 Rjoldemarker, hvor af det
ene fortæller "De tre Roser", folgelig har Kisten tilhørt
Mads eller søn i Jerke som døde Aar 1502. Heer faldt, som
berjænt, for den danske Prinsens dør i Calv. Her. Mads Møen-
ias var Trod til Volken i 33 Aar.

8. Her. Hans Madsen Ped, Søn som Trod til Volken 1690.

9. Her. Otte Jødesen Rinde, var Trod til Volken fra Aar
1693, til Aar 1741.

10. Her. Jøes Leivisøn Mørthe Søn som Trod til Volken
Aar 1756.

11. Her. Palleberg blev indnord til Trod til Volken, men

hera Döds för hera Rom till Kalid.

12. Johanes Tudek, bleef juu i dnoat, men Döds för end
hera Rom till Kalid.
13. Her. Morten Meier Döds åter 1769.
14. Her. Hans Ström, Son af Her. Teder Olofsson Ström
i Borgå. Her. Hans Ström blev föd d. 25de Junee 1726,
i Borgåns Protogard pæer Löndmön. Hans Teder, var
som fög, Teder Ström Sogneprest till Borgå, og Medet.
Günild Susana Hugenap. Han blev Kapellan till Borgåns
Keld 1754. Den 3de Februar 1764, blev han Sogneprest till Vols-
dors Keld. Samme åter gifte han sig med fru Formandts
Cath, & Helena Portner Jæne, med hvilken han fick 3,
Börn, som alle Döds i dens Birtuand. Den 25de November
1778, blev han Sogneprest till Egens Protogjeld. Den 1ste
Oktober 1779, blev han Professor i Theologie, og blev her
Doktor i Theologie den 30de September 1790. Her Döds d.
1ste Februar åter 1794.
15. Her. Tobias Heide. Her var Frost fru 1779 till 1783.
16. Her. Fredrik Bødker fru 1785 till 1801.
17. Her. Jørgen Heide fru 1802 till 1815.
18. Her. Adner Heide fru 1816 till 1820.
19. Her. Johan Blichfeld fru 1821 till 1839.
20. Her. Johan Emil Rosenkrantz fru 1840, till 1854.
21. Her. Nicolai Wreemaa fru 1855, till 1861.

22. Hr. Nils Bökman, Kommanant i Sjöport till Valda
Åter 1862.

Nagle Prater till Herr. K. K. med Landman.

1. Clement von Frick i Herrid vid Åter 1293.
2. Björn Sjöman omkring Åter 1385.
3. Thore Sjöman vid Frick till Herrid Åter 1433.
4. John Olsson vid Frick till Herrid omkring 1475.
5. Nils Magerman omkring Åter 1529.
6. Jern Kullby vid 1595.
7. Stefan Olsson Kom till Kalix 1596.
8. Erik Naucler.
9. Klever Damm.
10. Arne Olsson Sköld vid 1637.
11. Jacob Sjöman.
12. Herman Sjöman Sköld vid 1644.
13. Olof Lind 1654.
14. Herman Sköldman från 165-1662.
15. Mikkel Mikkelsson från 1662.
16. Jern Sjöman från 1686. 16. Herman Andersson vid 1664.
18. Rind vid Åter 1738.
19. Tichsen vid Åter 1746.

Anmärkning. Det skedd varit monofont, om man
Rind's entant, och här Rind's Valda Sköld, och Sjöman Sjöman
omtab i N. Diplomaten 1. B. S. 497. År 1892. S. Jelling